

Državni izpitni center

M 0 9 1 5 1 1 1 3 M

SPOMLADANSKI IZPITNI ROK
TAVASZI VIZSGAIDŐSZAK

ZGODOVINA TÖRTÉNELEM

NAVODILA ZA OCENJEVANJE

Četrtek, 4. junij 2009

**SPLOŠNA MATURA
ÁLTALÁNOS ÉRETTSÉGI VIZSGA**

Izpitna pola 1 – Obča zgodovina

V izpitni poli je 25 vprašanj. Možnih je 60 točk.

EVROPA NA PREHODU IZ SREDNJEGA V NOVI VEK

1. Pravilni odgovori so Z, Z, Z, N, N in N. *Za šest pravilnih odgovorov 3 točke, za pet ali štiri 2 točki, za tri ali dva 1 točka, za enega pa 0 točk.*
Skupaj 3 točke.
2. Založništvo in manufakture. *Za obe navedeni obliki proizvodnje 1 točka, nepopoln odgovor 0 točk.*
1 točka
3. Pravilni odgovori so C, E, B, F, A in D. *Za šest pravilnih odgovorov 3 točke, za pet ali štiri 2 točki, za tri ali dva 1 točka, za enega pa 0 točk.*
Skupaj 3 točke.
4. *Prvo vprašanje:*
 - Zaradi turške osvojitve Bizanca sredi 15. stoletja je bil evropskim trgovcem onemogočen dostop do orientalskega blaga, predvsem začimb, dišav in drugih luksuznih izdelkov.
 - Težnja po velikih količinah zlata, s katerimi so si lahko bogati trgovci »kupili« politično moč vladarja v državi ali mestu.
 - Težnja po oznanjevanju krščanstva, ki se je porodila med križarskimi vojnami in rekonkvisto na Pirenejskem polotoku.*Upoštevamo vsak strokovno sprejemljiv odgovor. Za vsako pravilno navedbo 1 točka, skupaj 2 točki.*
Drugo vprašanje: Pot v neznanu so omogočili izum in izboljšava navigacijskih sredstev, npr. kompas z magnetno iglo, astrolab in sekstant, ter izgraditev večjih in boljnih ladij, jadrnice in karavele (karake). Plovbo so jim olajšali tudi izpopolnjeni zemljevidi in znanje, da je Zemlja okrogla in ne ravna ploskev, kakor je bilo prevladujoče prepričanje do takrat. *Za navedbo treh pripomočkov 2 točki, dveh ali enega 1 točka.*
Skupaj 4 točke.
5. Bartholomeo Diaz – priplul do Rta dobrega upanja in odkril pot v Indijski ocean;
Krištof Kolumb – priplul na Bahamsko otočje v Srednji Ameriki, odkril Ameriko;
Amerigo Vespucci – prvi opisal novo celino Ameriko;
Vasco da Gama – obplul Afriko in odkril pomorsko pot v Indijo;
Pedro Álvares Cabral – 1500 pristal na brazilski obali;
Diego Cao – priplul do izliva reke Kongo in južneje do Namibije;
Ferdinand Magellan – prvi objadral svet, našel morski preliv med južnim koncem Južne Amerike in Ognjeno zemljo, prvi preplul Tihi ocean.
Za poimenovanje dveh pomorščakov 1 točka, za vsako opisano odkritje 1 točka, skupaj 2 točki.
Skupaj 3 točke.
6. Konkvistadorji. (1 točka)
(Francisco) Pizarro. (1 točka)
Skupaj 2 točki.
7. Središče evropske trgovine se je iz Sredozemlja preneslo na Atlantik; Španija in Portugalska sta postali začasno najpomembnejši gospodarski in politični sili sveta; zaton italijanskih mestnih republik; spremenila se je organizacija trgovine, uveljavijo se borze; razvoj merkantilizma; dokončna prevlada blagovno-denarnega gospodarstva; izmenjava rastlin in živali; zaradi dotoka zlata in srebra je v Evropi začela padati vrednost denarja, kar povzroči rast cen in gospodarske krize. *Za vsako navedeno posledico 1 točka. Upoštevamo vsako strokovno sprejemljivo navedbo.*
Skupaj 2 točki.
8. Zaradi prenapornega dela, pomanjkanja in bolezni so Indijanci množično umirali, zato je primanjkovalo delovne sile. Na nekaterih območjih so jih dobesedno iztrebili, na njihov prostor pa naselili sužnje iz Afrike. Zaradi pomanjkanja delovne sile na plantažah so dovažali črnce iz Afrike.
1 točka

9. Pravilni odgovori so C, F in H. *Za vsak pravilen odgovor 1 točka*
Skupaj 3 točke.
10. *Prvi element:* Začetnik je bil Martin Luther (1 točka). Nastopil je proti prodaji odpustkov, pohlepu po denarju. Zahteval je pokoro in izrazil dvom o papeževi pristojnosti pri odpuščanju grehov ... *Za dve zahtevi 1 točka. Upoštevamo vsak strokovno sprejemljiv odgovor.*
Drugi element: Cerkev je Luthra obtožila krivoverstva in proti njemu začela voditi cerkveni proces ter zahtevala, da prekliče svoje besede. Papež je Luthru zagrozil z izobčenjem, ta pa je papeško bulo (odlok) javno sežgal, zato je bil izobčen. *Za smiseln odgovor z obtožbo krivoverstva in izobčenjem 1 točka.*
Tretji element: Cesar Karel V. je leta 1521 sklical državni zbor v Wormsu, na katerem so razpravljali tudi o novih verskih nazorih. Zaradi pritiskov cerkvenih dostojanstvenikov in katoliških plemičev je cesar luteranstvo prepovedal. Cesar je novo vero prepovedal še na zboru v Speyerju, a tudi tokrat brezuspešno. *Za opis prepovedi nove vere 1 točka.*
Četrty element: Protestantizem se imenuje zato, ker so zastopniki (devetih mest Rimsko-nemškega cesarstva in pet knezov) na državnem zboru (v mestu Speyer) protestirali proti vnovični odločitvi Karla V. o prepovedi Luthrovega nauka. (1 točka)
Skupaj 5 točk.
11. *Prvo vprašanje:* Enakopravnost luteranske in katoliške veroizpovedi; samo knez lahko odloča o veroizpovedi svojih podložnikov (Čigar dežela, tega vera.); utrditev deželnih cerkva; cerkvene posesti, ki so si jih protestanti do takrat prisvojili, so ostale v njihovih rokah. *Za vsako naštetu določilo 1 točka, skupaj 2 točki.*
Drugo vprašanje: Augsburg. (1 točka)
Skupaj 3 točke.
12. *Prvo vprašanje:* Vladarska smer reformacije (anglikanizem). Nosilec je bil kralj Henrik VIII.
Za popoln odgovor 1 točka.
Drugo vprašanje: Kralj je postal vrhovni poglavar Anglikanske cerkve, prekinitev cerkvenih odnosov z Rimom, razpustitev samostanov, zaplemba samostanske posesti in njihova razprodaja v kraljevo korist, odprava celibata, nepriznavanje papeža, uporaba splošnega molitvenika.
Za navedbo dveh značilnosti 1 točka.
Skupaj 2 točke.
13. *Za štiri navedene države ali dežele po zemljevidu, v katerih se je pojavila reformacija, 2 točki, za tri ali dve 1 točka, za eno 0 točk.*
Za navedbo dveh ali več držav ali dežel po zemljevidu, ki so ostale zveste papežu 1 točka.
Skupaj 3 točke.
14. *Simonija – kupovanje/prodaja cerkvenih služb. (1 točka)*
Celibat – samski stan duhovnikov. (1 točka)
Skupaj 2 točki.
15. Jan Hus, John Wycliff, Savonarola, Erazem Rotterdamski. *Zadostuje ena navedba.*
1 točka
16. *Prvo vprašanje:* Nauk o predestinaciji. (1 točka) *Upoštevamo tudi opis nauka o predestinaciji.*
Drugo vprašanje: Jean Calvin (zadostuje samo priimek). (1 točka)
Tretje vprašanje: Nauk temelji na cerkveni občini, na čelu katere je konzistorij ali prezbiterij; odprava številnih cerkvenih praznikov; nauk o predestinaciji; bogatenje, posojanje denarja; nadzor nad življenjem vernikov; skromno in moralno življenje vernikov (skromna in preprosta cerkev). *Za dva elementa 1 točka. Delnega odgovora ne upoštevamo.*
Skupaj 3 točke.

17. Prekrščevalci ali anabaptisti so zahtevali ponoven krst; štiftarji so zahtevali gradnjo cerkva na osamljenih mestih, v stanju zamaknjenosti pa so plesali in poskakovali; bičarji so se med javnimi procesijami bičali. *Za navedbo dveh sekt 1 točka, za kratek opis 1 točka.*
Skupaj 2 točki.
18. Cerkev je poskušala zatreti reformacijo s ponovno uvedbo inkvizicije; izganjanje in preganjanje drugače mislečih z reformo, ki so jo sprožili na koncilu v Tridentu; indeks prepovedanih knjig; uničevanje protestantskih objektov; zaostri la disciplina znotraj Cerkve; izboljšali so izobrazbo duhovnikov; prepovedali so prodajanje cerkvenih služb; ustanovitev jezuitskega reda; prepoved prodaje odpustkov. *Za vsak pravilno naveden ukrep 1 točka. Upoštevamo vsak strokovno sprejemljiv odgovor.*
Skupaj 2 točki.
19. Jezuiti so imeli veliko vlogo pri obnovi katoliške vere, razvijali so srednje in visoko šolstvo, izvajali cenzuro, skrbeli so za temeljito izobrazbo duhovnikov; bili so vzgojitelji in svetovalci vladarjev; razvili so zelo uspešno misijonsko dejavnost. *Za opis enega elementa 1 točka, za dva 2 točki.*
Skupaj 2 točki.
20. Pravilen odgovor je B.
1 točka
21. *Prvo vprašanje:* Dogodek se imenuje šentjernejska noč (na kateri je bilo v eni noči pobitih več tisoč hugenotov). (1 točka)
Drugo vprašanje: Hugenoti so bili privrženci kalvinizma v Franciji (1 točka). *Upoštevamo vsak strokovno sprejemljiv odgovor.*
Tretje vprašanje: Nantski edikt je hugenotom priznal versko svobodo (1 točka). *Upoštevamo vsak strokovno sprejemljiv odgovor.*
Skupaj 3 točke.
22. *Prvo vprašanje:* Neposreden povod za vojno je bil upor čeških plemičev, ki so se uprli preganjanju protestantov na Češkem in so v Pragi skozi okno dvorca Hradčani vrgli tri cesarske odposlance (praška defenestracija). *Za pravilen odgovor 1 točka. Upoštevamo vsak strokovno sprejemljiv odgovor.*
Drugo vprašanje: Vojna se je končala z vestfalskim mirom (1648). (1 točka)
Tretje vprašanje: Vojna je zapustila veliko opustošenje – oropane in uničene vasi in mesta, poteptana polja, na katerih ni raslo nič; veliko pobitih in pohabljenih ljudi; vesplošno pomanjkanje in lakota; nemške dežele pa so ostale razcepljene. *Za navedbo ene posledice 1 točka.*
Skupaj 3 točke.
23. Pravilni odgovori so 2, 4, 5, 1, 3 in 6. *Upoštevamo tudi pravilen zapis letnic: 1494, 1517, 1524, 1492, 1498 in 1648. Za šest pravilnih odgovorov 3 točke, za pet ali štiri 2 točki, za tri ali dva 1 točka, za enega pa 0 točk.*
Skupaj 3 točke.
24. Namesto denarnih dajatev so fevdalci ponovno uvajali naturalne; fevdalci so si začenjali prilaščati srenjsko zemljo; fevdalci so si prilaščali kmetije v začasnem zakupu; tlaka, davki in dajatve so se povečevale; turški vpadi. *Za vsak pravilno naveden vzrok 1 točka, skupaj 2 točki. Upoštevamo vsak strokovno sprejemljiv odgovor.*
Skupaj 2 točki.
25. (Thomas) Münzer.
1 točka

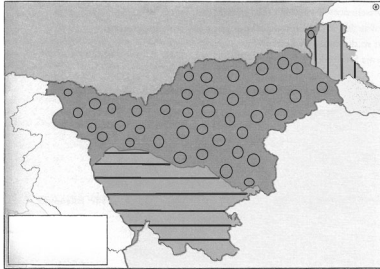
Izpitna pola 2 – Narodna zgodovina

V izpitni poli je 25 vprašanj. Možnih je 60 točk.

SLOVENCIMED DRUGO SVETOVNO VOJNO

1. Narodni svet je nastal na pobudo slovenske ljudske stranke (slovenski del JRZ). (1 točka)
Narodni svet je vodil nekdanji ban dr. (Marko) Natlačen. (1 točka)
Ustanovljen je bil, da prevzame oblast v Sloveniji, da zavaruje lastnino, vzpostavi red in mir.
Za eno navedbo 1 točka. Upoštevamo vsak strokovno sprejemljiv odgovor.
Skupaj 3 točke.

2. Prvo vprašanje:

(1 točka)

Drugo vprašanje: Italijani so se pri vodenju Ljubljanske pokrajine naslonili na štirinajstčlanski sosvet, pouk v osnovni šoli je potekal v slovenskem jeziku, uradne odredbe so bile dvojezične, v srednjem in višjem šolstvu se je (fakultativno) uvajal pouk italijanščine, vojaška služba za Slovence ni obvezna. Za dva pravilna opisa 1 točka.

Tretje vprašanje: Začeli so izseljevati slovenske izobražence, izseljujejo tudi rasno mešano prebivalstvo, vključujejo prebivalce v Štajersko domovinsko zvezo. Za dva pravilna opisa 1 točka.
Skupaj 3 točke.

3. Prvo vprašanje: Sestanka so se udeležili še predstavniki Sokola, krščanskih socialistov in kulturnih delavcev. (1 točka)
Drugo vprašanje: Vojna je bila po interpretaciji sovjetske zunanje politike med zahodnimi in fašističnimi silami imperialistična (to pa bi lahko sprožilo komunistično revolucijo tudi v Zahodni in Srednji Evropi) (1 točka). Upoštevamo vse ustrezne vsebinsko pravilne odgovore.
Skupaj 2 točki.
4. Značaj vojne se z napadom na SZ spremeni, zaradi zavezništva z Veliko Britanijo in ZDA so revolucijo potisnili v ozadje, v ospredje se postavi osvoboditev slovenskega ozemlja. Za en pravičen odgovor 1 točka. Upoštevamo vsak strokovno sprejemljiv odgovor.
1 točka
5. Pravilni odgovori so A, C in F. Za vsak pravičen odgovor 1 točka.
Skupaj 3 točke.
6. Prvo vprašanje: Okupator je odgovoril s strogim nadzorom gibanja prebivalcev, policijsko uro, ustanavljanjem posebnih sodišč, hajkami proti partizanom, streljanjem talcev. Za dve navedbi 1 točka.
Drugo vprašanje: Talci so bili usmrčeni pripadniki odporniškega gibanja, partizani, civilno prebivalstvo. Za eno navedbo 1 točka.
Skupaj 2 točki.

7. *Prvi element:* Komunisti so želeli izvesti revolucijo sovjetskega tipa, predstavniki katoliškega tabora so zavračali vsako sodelovanje s komunisti, komunizem je največje zlo tistega časa, zaradi različnih ideologij, zaradi boja za oblast (1 točka). *Upoštevamo vsak strokovno sprejemljiv odgovor.*
Drugi element: Meščanski politiki so OF očitali avanturizem, nepotrebno izzivanje okupatorja, izrabljanje naroda v strankarske namene, monopoliziranje osvobodilnega gibanja, poudarjanje vloge Sovjetske zveze, prepoved in kaznovanje drugih oboroženih formacij zunaj partizanskih enot. *Za dve navedbi 1 točka.*
Tretji element: OF je ustanovila varnostno-obveščevalno službo, ki je bila namenjena boju zoper okupatorje in njegove sodelavce med Slovenci (1 točka). Že jeseni je Vos začela likvidirati kolaboracioniste in ljudi, ki so bili zgolj nasprotniki komunizma. *Za eno navedbo 1 točka, skupaj 2 točki.*
Četrty element: Slovenska zaveza se je zavzemala za obnovo jugoslovanske države, socialne in politične spremembe ter prevzem oblasti po vojni (1 točka). *Upoštevamo vsak strokovno sprejemljiv odgovor.*
Skupaj 5 točk.
8. Pravilni odgovori so P/K, P, O, K, P in K. *Za šest pravih odgovorov 3 točke, za pet ali štiri 2 točki, za tri ali dva 1 točka, za enega pa 0 točk.*
Skupaj 3 točke.
9. *Prvi element:* Vodstvo Katoliške cerkve v Ljubljani je bilo zlasti po začetku revolucionarnega nasilja pripravljeno sodelovati z okupatorjem. Ljubljanski škof Gregorij Rožman je obsojal OF kot komunistično organizacijo ter je zato sodeloval z Italijani in pozneje Nemci, je pa iz človekoljubnih razlogov posredoval pri italijanskih oblasteh za zaprte in obsojene. *Za navedbo, da sta vodstvo Cerkve in škof Rožman sodelovala z okupatorji, 1 točka.*
Drugi element: Vzroki za takšno ravnanje so izvirali v klerikalizmu, predvojni ideološki razcepljenosti Slovencev in načelnem odnosu Rimokatoliške cerkve do komunizma (papeževa okrožnica Divini Redemptoris), ki ga označuje kot prvo in največje zlo. *Za eno pojasnitev 1 točka.*
Skupaj 2 točki.
10. *Dražgoše. (1 točka)*
Partizani so sprejeli odkrit spopad z Nemci in se po treh dneh bojevanja umaknili iz vasi. (1 točka)
Nemci so vas požgali, pobili večino moških v njej, druge prebivalce pa odpeljali v taborišča. (1 točka)
Skupaj 3 točke.
11. Razdeljevali so zemljo, katere lastniki so bili okupatorji ali narodni izdajalci, zemljo so tudi podržavljali, izvajali določila o plačevanju narodnega davka in posojila svobode, skrbeli za oskrbo partizanske vojske in civilnega prebivalstva, skrbeli za gospodarstvo, šolstvo. *Za dve navedbi 2 točki, za eno 1 točka.*
Skupaj 2 točki.
12. *Prvo vprašanje:* Dolomitska izjava. (1 točka)
Drugo vprašanje: Ta položaj ji je pripadel zaradi njenega programa, organizacijske sestave, zaradi vodenja in organizacije NOB. (1 točka) *Upoštevamo tudi druge vsebinsko pravilne razlage.*
Tretje vprašanje: KPS se je imela za zastopnico interesov delavskega razreda (proletariata); v tem kontekstu se je štela za predstavnico nacionalnih interesov. (1 točka)
Četrto vprašanje: S to izjavo je bila po vojni zagotovljena prevlada KPS, zagotovljen je enostrankarski sistem. *Za eno navedbo 1 točka.*
Skupaj 4 točke.
13. Številčna rast partizanske vojske je bila največja jeseni 1943 (po kapitulaciji Italije). (1 točka)
Rast je bila največja na Primorskem (1 točka). Ker so Italijani prej tu četrto stoletja zatirali slovensko narodno življenje (1 točka). *Upoštevamo vsak strokovno sprejemljiv odgovor.*
Skupaj 3 točke.

14. Pravilni odgovori so 6, 3, 4, 1, 2 in 5. *Upoštevamo tudi pravilen zapis datumov: 1945, 1943, februar 1944, 1941, 1942 in april 1944. Za šest pravih odgovorov 3 točke, za pet ali štiri 2 točki, za tri in dva 1 točka, za enega pa 0 točk.*
Skupaj 3 točke.
15. Grčarice na Dolenjskem, grad Turjak.
1 točka
16. Kratica pomeni Protifašistični svet narodne osvoboditve Jugoslavije (Antifašistično viječe narodnog oslobodženja Jugoslavije). (1 točka)
Plamenice so simbolizirale pet narodov bodoče federacije (Srbe, Hrvate, Slovence, Makedonce in Črnogorce). (1 točka)
Sprejeli so sklep o priključitvi slovenskih oziroma hrvaških ozemelj (Primorske), ki so po prvi svetovni vojni ostala pod Italijo, k Sloveniji, Hrvaški oziroma federativni Jugoslaviji. (1 točka)
Skupaj 3 točke.
17. Broz (Tito), Šubašič (1 točka). *Delnega odgovora ne upoštevamo.*
Šubašič prizna federativno ureditev, priznanje narodnoosvobodilnemu boju, vprašanje monarhije pa se odloži za čas po vojni. Londonska vlada bo pozvala vse, da se vključijo v NOV in enotno osvobodilno fronto. *Za en sklep 1 točka. Upoštevamo vsak strokovno sprejemljiv odgovor.*
Skupaj 2 točki.
18. Pravilni odgovori so B, A, D in C. *Za štiri pravilne odgovore 2 točki, za tri ali dva 1 točka, za enega pa 0 točk.*
Skupaj 2 točki.
19. France Balantič, Odon Peterka, Mitja Šarabon, Ivan Hribovšek ...
1 točka
20. Pravilen odgovor je A.
1 točka
21. Ministrski predsednik je bil Pál Teleki (1 točka); regent je bil Miklós Horthy (1 točka). *Upoštevamo tudi samo navedbo priimka.*
Skupaj 2 točki.
22. Madžarska ni napadla Jugoslavije zaradi pogodbe o večnem prijateljstvu (1 točka); po razpadu Jugoslavije oziroma z ustanovitvijo Neodvisne države Hrvaške pa je zasedla navedene predele (1 točka). *Upoštevamo vsako smiselno navedbo.*
Skupaj 2 točki.
23. Pravilna odgovora sta B in D. *Za vsak pravilen odgovor 1 točka.*
Skupaj 2 točki.
24. Junija 1941 so neznana letala bombardirala Kassa (Košice), Munkács (Munkačevo) in Rahó. Vse do danes ni raziskano, čigava letala naj bi izvedla napad, bodisi nemška ali ruska, toda madžarsko najvišje vodstvo je po uradni verziji, da so bombni napad izvedla sovjetska letala, napovedala Sovjetski zvezi vojno. *Za navedbo bombnih napadov 1 točka, za krajšo pojasnitev 1 točka.*
Skupaj 2 točki.
25. Madžarsko vojsko je vodil Gusztáv Jány (1 točka); bojevali so se ob Donu (1 točka); madžarske enote so doživele katastrofalen poraz, veliko je bilo mrtvih, ranjenih ali pa so prišli v vojno ujetništvo (1 točka).
Skupaj 3 točke.